

Samen voor een schone omgeving

Gemeente Schoon

Kenniscentrum zwerfafval

Monitoring Zwerfafval

Voorwoord: Cijfers en beleving

Gemiddeld een B, minder uitschieters naar D en A+, en een wat positievere beleving van schoon. Dat is op grote lijnen de conclusie van de metingen. Geen redenen voor pessimisme, maar ook niet voor heel veel blijheid. Onder deze ogenschijnlijk vlakke cijfers gebeurt echter veel. Burgerparticipatie zet door, de adoptie van ondergrondse afvalcontainers en prullenbakken neemt grote vormen aan, en gemeenten maken steeds meer gebruik van gedragskennis om hun schoonbeleid te realiseren. Ook heeft het Ministerie van Infrastructuur en Milieu in 2015 aangegeven een actieve rol te willen spelen bij een nieuwe landelijke aanpak zwerfval. En dat efficiënt te willen laten coördineren door één landelijke, breed aangestuurde organisatie.

In 2015 is er voor huishoudelijk afval een heldere beleidsdoelstelling gelanceerd: maximaal 100 kg restafval per inwoner per jaar. Dat heeft veel energie losgemaakt in den lande. Ook voor schoon zouden concrete doelstellingen nieuwe richting en impulsen kunnen opleveren voor beleid en uitvoering. Dergelijke doelstellingen voor beheerders van de openbare ruimte maken de interpretatie van monitoringresultaten namelijk een stuk eenvoudiger en eenduidiger. Goede doelstellingen en goede data zijn onmisbaar voor het stellen van prioriteiten!

Zo kunnen we met focus werken aan een leefomgeving die zo schoon is als we wensen.

Addie Weenk
Coördinator Gemeente Schoon

Helene van Zutphen
Directeur
Stichting Nederland Schoon

Inhoudsopgave

Inhoud

Ga
direct
naar
pagina

Cijfers en beleving	2
Wat ligt er nog op straat?	3
Schoonheidsscore: hoe is er gemeten?	5
Beeldkwaliteitsniveau 2015	6
Beeldkwaliteitsniveau 2015 per gebiedstype	8
Samenstelling van het zwerfafval	9
Winkelgebieden	10
Schoolomgeving	11
OV-gebieden	12
Verzorgingsplaatsen	13
Samenstelling en beeldkwaliteitsniveau	14
Beleving: hoe wordt er gemeten?	16
Beleving: de resultaten	17
Eigen gedrag	20
Colofon	21

Wat is zwerfafval?

- afval dat mensen bewust of onbewust weggooien of achterlaten, op plaatsen die daarvoor niet zijn bestemd
- afval dat door indirect toedoen of nalatigheid van mensen is terechtgekomen op plaatsen die daarvoor niet zijn bestemd

Schoonheidsscore: hoe is er gemeten?

Om te bepalen hoe schoon Nederland is, zijn er 1.036 meetlocaties geselecteerd in 46 gemeenten. Deze 46 gemeenten zijn verdeeld over de regio's, mate van stedelijkheid en gemeenten met en zonder tariefdifferentiatie (diftar). Daarnaast hebben we 12 gebiedstypen gedefinieerd. De locaties zijn zo gekozen dat de benoemde gebiedstypen onderzocht worden en dat uiteindelijk met voldoende betrouwbaarheid en nauwkeurigheid iets gezegd kan worden over zowel de resultaten voor Nederland als totaal, als per gebiedstype.

Aan de hand van beeldmeetlatten voor grof en fijn zwerfafval werd voor elke locatie het beeldkwaliteitsniveau bepaald. Deze meetmethode sluit aan op de beeldsystematiek voor beheer en onderhoud van de openbare ruimte die CROW heeft ontwikkeld. De beeldkwaliteitsniveaus maken het mogelijk om deze kwaliteit door de ogen van de burger beter in beeld te krijgen. In onze monitoringsystematiek gebruiken we de beeldmeetlatten voor het grove en fijne zwerfafval.

Niet meegeteld als zwerfafval in deze metingen zijn kauwgom, bladafval, onkruid, hondenpoep en graffiti.

Wat is grof en fijn zwerfafval? Grof zwerfafval is het zwerfafval groter dan 10 cm, niet zijnde grof afval zoals meubels, hout etc. Fijn zwerfafval is zwerfafval groter dan 1 cm en kleiner dan 10 cm, niet zijnde kauwgom.

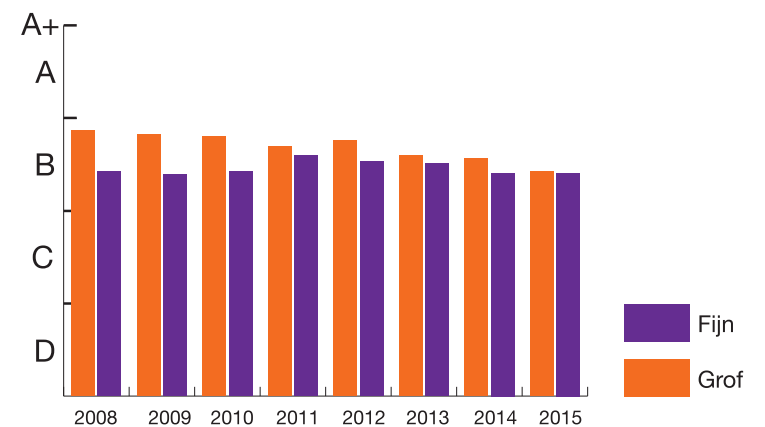

Beeldkwaliteitsniveau 2015

Elke locatie is verspreid over het jaar drie keer gemeten.
Het beeldkwaliteitsniveau is bepaald door het gemiddelde van alle scores te nemen.

Het gemiddelde beeldkwaliteitsniveau gemeten in 2015 voor zowel grof als fijn zwerfafval is een B. Dit is gelijk aan alle voorgaande jaren. In de figuur is te zien dat de gemiddelde score zich beweegt binnen het beeldkwaliteitsniveau B.

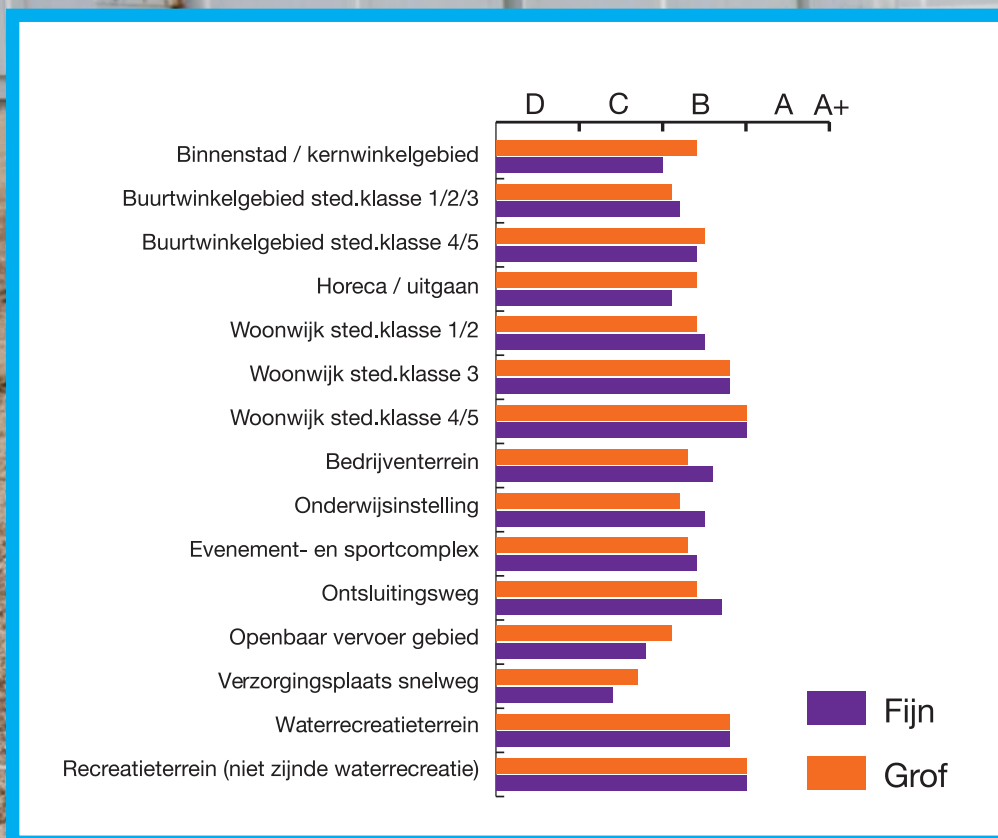
Beeldkwaliteitsniveau 2015 per gebiedstype

In de landelijke monitoring zwerfafval hebben we 12 verschillende gebiedstypen gedefinieerd. Per gebiedstype is er een verschil in resultaat. Het beeldkwaliteitsniveau voor de recreatieterreinen en niet-stedelijke woongebieden is net als vorig jaar de hoogst. Verzorgingsplaatsen scoren net als in de voorgaande jaren fors lager dan het gemiddelde over het totaal. Ook openbaar vervoergebieden, buurtwinkelgebieden in meer stedelijke gebieden, onderwijsinstellingen, horecagebieden, evenementen en bedrijventerreinen scoren gemiddeld net een B.

Beeldkwaliteitsniveau 2015 per gebiedstype.

Per gebiedstype is er een verschil in resultaat. Het beeldkwaliteitsniveau voor de recreatie-terreinen en woonwijken voor zowel grof zwerfafval als fijn zwerfafval is het hoogst.

Winkelgebieden

In winkelgebieden ligt relatief meer zwerfafval dan elders. Ze hebben dan ook een hogere bezoekersdruk. En het aanbod van producten die mogelijk als zwerfafval in de openbare ruimte terechtkomen, is ook groter.

Voor onze metingen zijn 534 meetvakken van 100 m² geselecteerd op 178 locaties in winkelgebieden en binnensteden verspreid in Nederland. Deze meetlocaties zijn vervolgens 3 keer in het jaar gemeten. In het algemeen zijn winkelgebieden in 2015 iets minder schoon geworden, maar halen gemiddeld nog steeds het beeldkwaliteitsniveau B.

Zoals in grafiek op [pagina 8](#) te zien is, scoren winkelgebieden in sterk verstedelijkte gebieden lager. Uit de samenstellingsmetingen blijkt dat er vooral veel papier (26%) ligt.

Take-away (18%) en snoepverpakkingen (16%) maken de top 3. In de metingen hebben we verder ruim 3000 peuken en 2700 stuks kauwgum geteld. De peuken en kauwgum werden op elke meetlocatie geteld in een vak van 1m².

In beleving zien we juist dat mensen de winkelcentra elk jaar iets schoner vinden, zowel in kernwinkelgebieden als in buurtwinkelgebieden. Daartegenover staat dat men zich wel meer is gaan storen aan het zwerfafval dat er ligt.

Binnensteden/
kernwinkelgebieden
zijn schoner en worden
schoner gevonden dan
lokale winkelgebieden.

NederlandSchoon organiseert sinds 2013 elk jaar de Verkiezing Schoonste Winkelgebied. Deze competitie vindt plaats onder 35% van de grootste winkelgebieden in Nederland, die hiervoor geselecteerd en aangemeld zijn. Ten behoeve van deze verkiezing wordt door observatieteams via schoonheidsbeelden een schoonscore gegeven. Met een vragenlijst onder bezoekers wordt de schoon beleving van het winkelend publiek gemeten. NederlandSchoon meet onder de deelnemende winkelgebieden een verbetering van de schoonscore en de beleving. In 2015 zijn 476 winkelgebieden (waaronder 36 binnensteden) gemeten. De schoonscore stijgt van een 6,36 naar 6,77 in 2015. De beleving scoort in 2015 een 6,85 ten opzichte van een 6,75 in het voorgaande jaar. Verder valt uit deze verkiezingsresultaten af te leiden dat in 2015 de binnensteden schoner zijn en schoner worden gevonden dan lokale winkelgebieden.

Schoolomgeving

Bij de schoolomgeving kijken we naar de directe omgeving van de school die openbaar toegankelijk is. In de schoolomgeving zien we dat de schoonscore in de afgelopen jaren nagenoeg gelijk is gebleven. De aanpak van de schoolomgeving betreft in de meeste gemeenten het aanpakken van de gehele snoeproute. Dit zijn de alom bekende routes van school naar huis en vice versa, inclusief de route naar de supermarkt en snackbar tijdens en na schooltijd.

Uit onze metingen van de samenstelling zien we dat het afval rondom de school met name bestaat uit snoepverpakkingen (21%), gevolgd door take-away- (17%) en drinkverpakkingen (17%). Het aantal peuken en kauwgom is ongeveer de helft minder dan wat er geteld is in binnensteden en kernwinkelcentra.

De schoonbeleving is licht verbeterd. Zo is het percentage mensen dat zegt dat de schoolomgeving schoon tot zeer schoon is, gestegen met 0,1%. En het percentage mensen dat zegt de schoolomgeving helemaal niet schoon te vinden, is afgenomen met 0,4%.

De aanpak van de schoolomgeving betreft in de meeste gemeenten het aanpakken van de gehele snoeproute. Dit zijn de alom bekende routes van school naar huis en vice versa, inclusief de route naar de supermarkt en snackbar tijdens en na schooltijd.

Verzorgingsplaatsen

Take-away is het meest voorkomende zwerfafval op verzorgingsplaatsen (22%), gevolgd door papier (19%).

Parkeerplaatsen langs de snelweg hebben in 2015 meer aandacht gekregen van Gemeente Schoon in samenwerking met Rijkswaterstaat. De resultaten laten echter nog steeds zien dat van alle gebieden de verzorgingsplaatsen het vuilst zijn. De verzorgingsplaatsen komen gemiddeld op een beeldkwaliteitsniveau C, wat onder het gemiddelde beeldkwaliteitsniveau van Nederland ligt. Positief is echter dat naast OV-gebieden ook

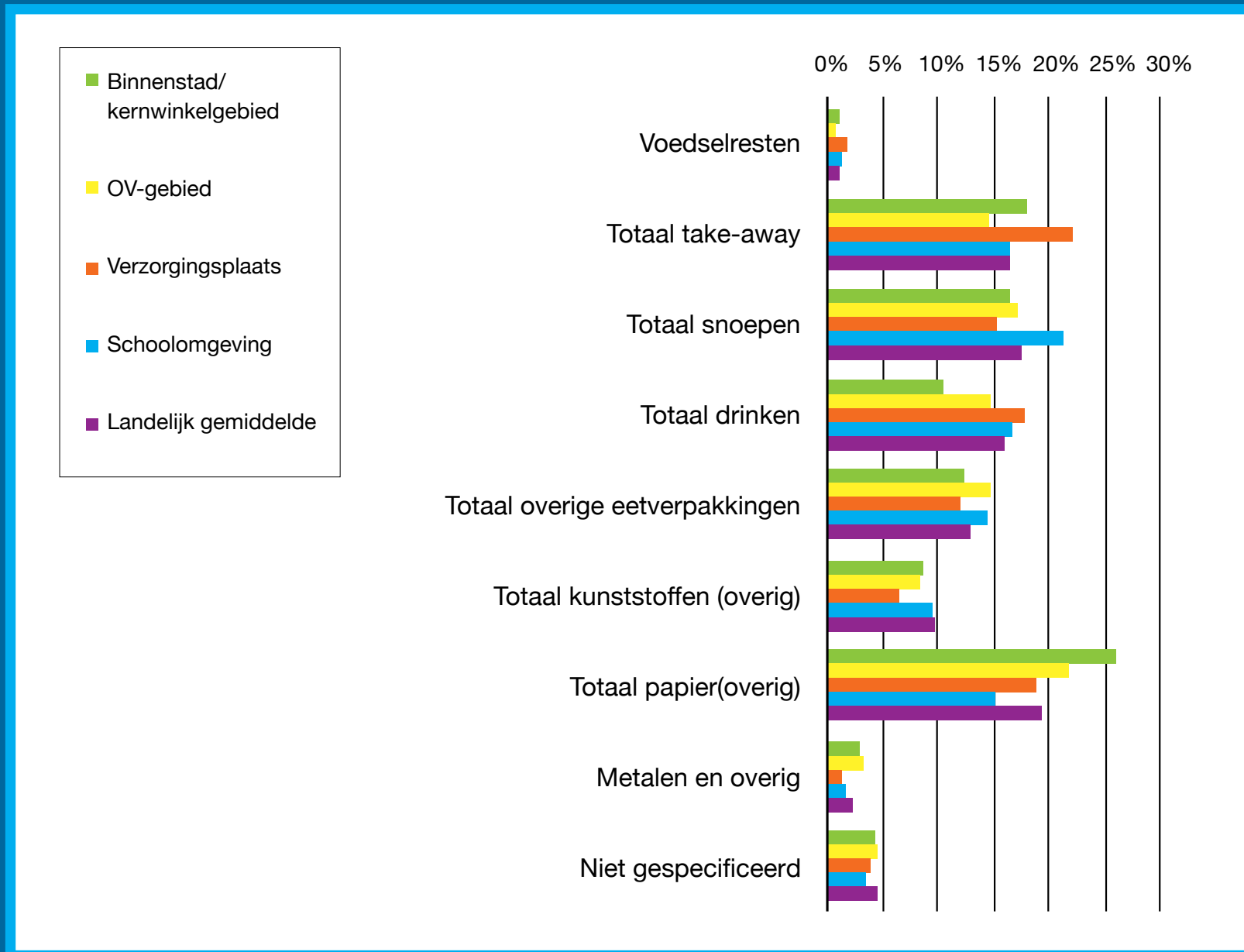
verzorgingsplaatsen een van de gebieden zijn waarbij we in de beleving een significante verbetering hebben gemeten. Hoewel we niet hebben gemeten dat het schoner is geworden, zien de mensen wel dat er wat verandert en waarderen dit ook. Dit betekent nog niet dat mensen het er schoon vinden. 43% van de mensen vindt het niet schoon op parkeerplaatsen. En nog eens 33% vindt het er niet vies, maar ook niet schoon.

NederlandSchoon heeft nader onderzoek gedaan naar verzorgingsplaatsen. Uit hun onderzoek onder alle 277 verzorgingsplaatsen langs de Nederlandse A-wegen blijkt bijvoorbeeld dat verzorgingsplaatsen met alleen een parkeerplaats het meest vervuild zijn en dat de vervuiling op verzorgingsplaatsen met een restaurant zich vaak vooral aan de achterzijde concentreert.

Samenstelling en beeldkwaliteitsniveau van vier gebiedstypen

Procentuele verdeling in samenstelling getelde items per gebiedstype winkelgebied/OV-gebied/schoolomgeving en verzorgingsplaatsen (zonder peuken en kauwgom).

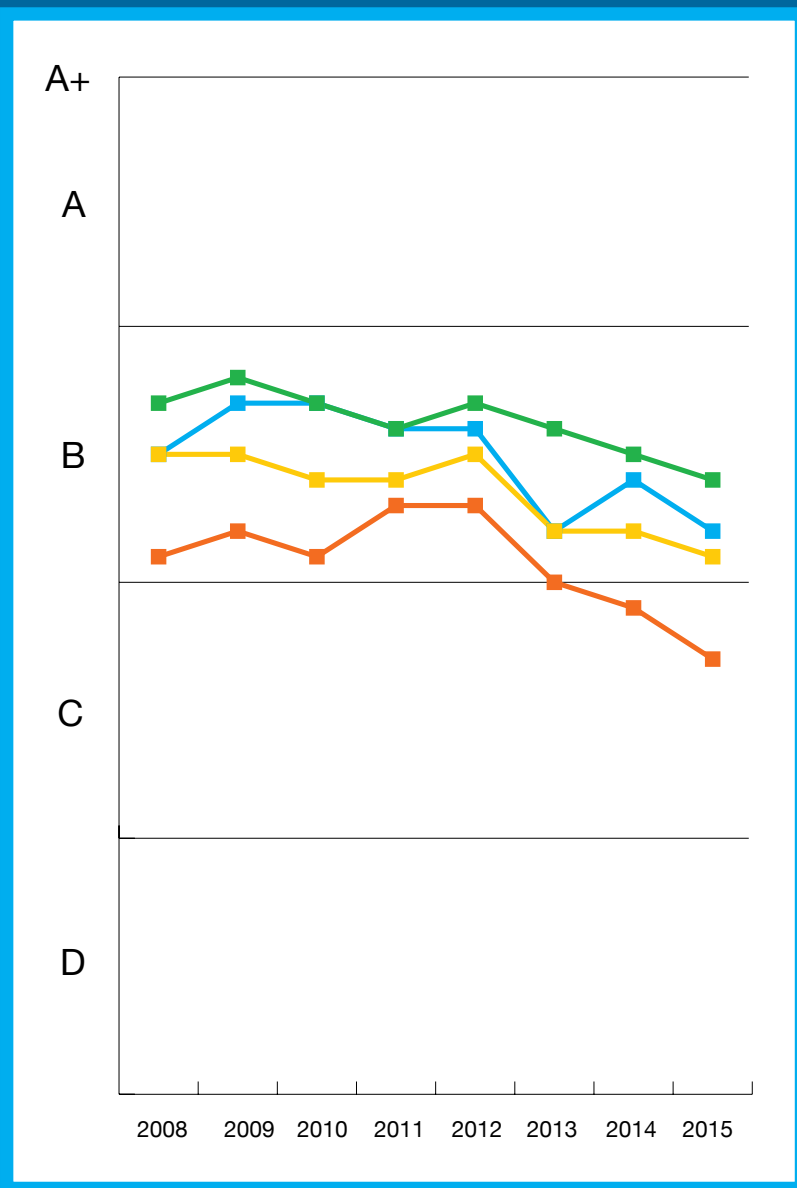
Beeldkwaliteitsniveaus per jaar verdeeld in grof en fijn

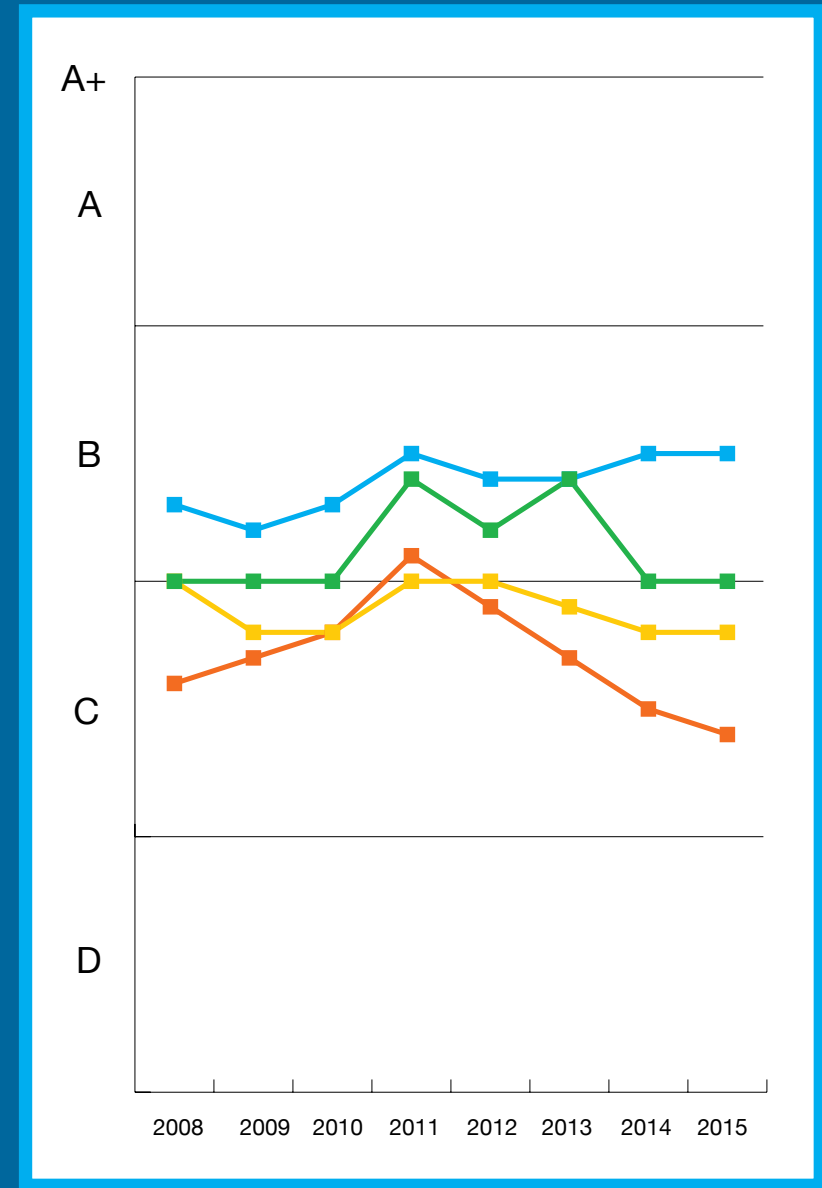
Samenstelling en beeldkwaliteitsniveau van vier gebiedstypen

Beeldkwaliteitsniveaus per jaar, per gebiedstype
winkelgebied/OV-gebied/schoolomgeving en verzorgingsplaatsen.

GROF

FIJN

Beleving: hoe wordt er gemeten?

Van 2008 tot en met 2015 hebben we de zwerf- afvalbeleving gemeten doormiddel van digitale enquêtes onder 1000 burgers. De vragen gingen onder andere over de beleving van het zwerfafval in het algemeen, irritatie over zwerfafval op diverse plekken en de perceptie van het eigen gedrag.

Meer dan de helft van de Nederlanders raapt wel eens zwerfafval op

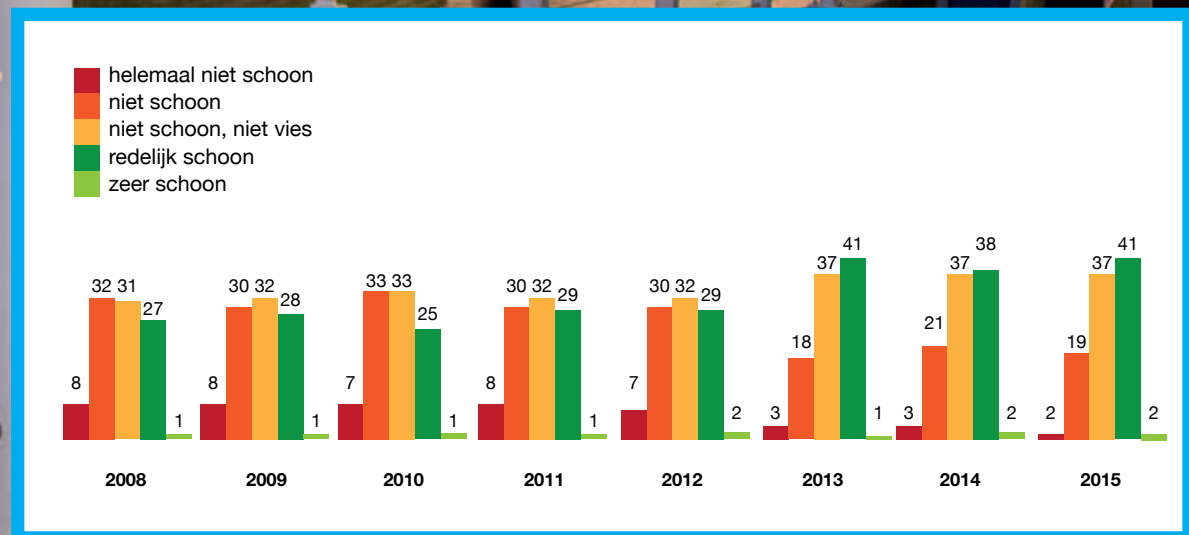
Beleving: de resultaten

Wat vinden de burgers van de zwerfafvalsituatie? De schoonbeleving van Nederland met betrekking tot zwerfafval is in 2015 licht verbeterd in vergelijking met het jaar ervoor. 43% van de Nederlanders vindt ons land schoon tot zeer schoon en nog eens 37% vindt het niet schoon, maar ook niet vies.

Resultaten zwerfafvalbeleving onder 1000 burgers.

NederlandSchoon meet in haar belevingsmonitor dat veel Nederlanders (41%) hun eigen omgeving schoner vinden dan elders en dat men (32%) ook meent dat hun eigen winkelgebied (waar zij hun dagelijkse boodschappen doen) schoner is dan andere winkelgebieden in Nederland. Ook denkt 38% dat Nederland schoner is dan de landen om ons heen en vindt 32% dat Nederland in werkelijkheid schoner is dan dat veel mensen denken.

Beleving: de resultaten

De positieve veranderingen tussen 2015 en 2014 zijn voornamelijk zichtbaar bij mensen die wonen in niet of beperkt stedelijk gebied en bij ouderen. De jongeren tot 20 jaar zijn minder positief in vergelijking met 2014. Stellen we dezelfde vraag voor de directe leefomgeving, dan vindt 45% van de Nederlanders het schoon tot zeer schoon.

Iets minder dan twee derde van de Nederlanders zegt dagelijks met zwerfafval geconfronteerd te worden. Het aandeel burgers dat zegt dagelijks zwerfafval op straat tegen te komen daalde in 2015 voor het vierde achtereenvolgende jaar.

Het beeld of men zich ook daadwerkelijk stoort aan het zwerfafval verandert over de jaren niet veel. Bijna iedereen zegt zich aan het zwerfafval te storen, van niet wekelijks tot dagelijks.

Zoals blijkt uit de samenstellingsmeting die eerder is beschreven, bevat het zwerfafval vooral veel take-away-verpakkingen en verpakkingen voor eten en drinken onderweg. Uit de belevingsmeting blijkt ook dat mensen zich het meest storen aan dit afval.

*Resultaten 2015:
Aan welke soorten zwerfafval stoort men zich het meest (in percentages)*

- in zeer hoge mate
- in redelijk hoge mate
- in beperkte mate
- in zeer beperkte mate

Sigarettenpeuken	7,3	29,2	33,8	29,7
Kauwgom	3,1	24,5	34,6	37,8
Voedselresten	10,5	33	35	21,5
Take-away	1,5	14,4	39,5	44,6
Eet-/drinkverpakkingen	1,2	14,3	37,9	46,6
Overige verpakkingen	3,3	20,7	37,1	38,9
Papier	3	27,3	41,5	28,2
Afval afkomstig van afvalinzameling	5,2	34,2	37	23,6

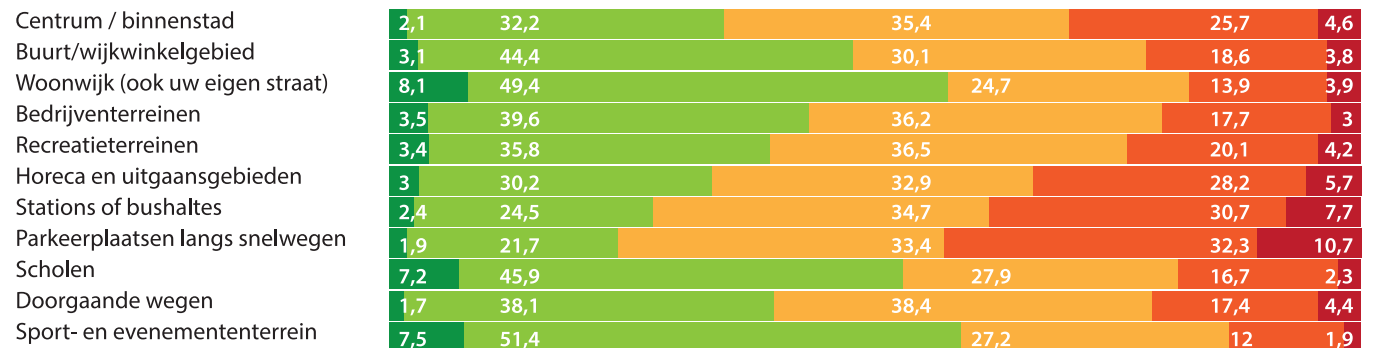
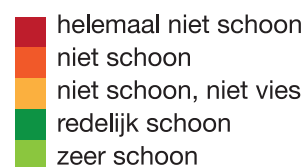

Beleving: de resultaten

In woonwijken en recreatiegebieden storen burgers zich over het algemeen het meest aan zwerfafval. Op stations en bushaltes stoort men zich verhoudingsgewijs minder aan zwerfafval dan in 2014.

Nederlanders vinden verzorgingsplaatsen nog steeds het minst schoon. Ook stations en bushaltes worden door 38% beoordeeld als niet schoon of helemaal niet schoon. Wel is de score voor de schoonbeleving in 2015 voor OV-gebieden beter dan in 2014. Woonwijken ervaart men als het schoonst. Dit was ook zo in voorgaande jaren.

*Resultaten 2015:
Hoe schoon ervaart men diverse
plekken in Nederland m.b.t.
zwerfafval (in percentages)*

Eigen gedrag

Zwerfafval wordt in de meeste gevallen veroorzaakt door mensen zelf. In de belevingsmonitor hebben we ook gevraagd naar hoe mensen hun eigen gedrag beoordelen. Vindt men dat hij zich netjes gedraagt, netter is dan anderen misschien en ruimte men ook wel eens wat op.

Het afval dat men zelf wel eens achterlaat is het vaakst een sigaret (8% dagelijks), gevolgd door kauwgom. Jongeren en volwassenen tot 40 jaar laten het meeste achter op straat. In 2014 zagen we dat men zei minder afval op straat te gooien of achter te laten. Ook de bereidheid om de eigen woonomgeving actief schoon te houden was toegenomen. In 2015 zien we geen grote verschillen ten opzicht van het voorgaande jaar.

NederlandSchoon meet in haar belevingsonderzoek dat veel Nederlanders ook wel hun steentje willen bijdragen aan het schoonmaken en schoonhouden van ons land. Meer dan de helft van de Nederlanders raapt wel eens zwerfafval op dat ze op de grond zien liggen. Mensen die dit minder vaak doen, geven aan dat ze vaker iets zouden oprapen als ze daarmee hun eigen straat zouden kunnen schoonhouden of als ze kunnen meedoen aan een opschoonactie.

De bereidheid om de eigen woonomgeving actief schoon te houden is toegenomen.

